

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060302

DOM
2016-04-05
Stockholm

Mål nr
M 10456-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-11-05 i mål nr M 2605-15, se bilaga

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Värmlands län

MOTPARTER

1. Miljö- och byggnadsnämnden i Filipstads kommun

2. Utepedagogik Sverige AB, 556649-8092

Ombud: P Ö

SAKEN

Strandskyddsdispens för uppförande av väderskydd och kåta på fastigheten X i Filipstads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Värmlands län beslut den 30 juni 2015, dnr 526-2912-2015.

Dok.Id 1260113

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se				

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Värmlands län (länsstyrelsen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och fastställa länsstyrelsens beslut.

Miljö- och byggnadsnämnden i Filipstads kommun (nämnden) och **Utepedagogik Sverige AB** (Utepedagogik) har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har i huvudsak anfört följande. Varken en timrad kåta eller ett väderskydd är anläggningar som för sin funktion måste ligga vid vattnet. Inget tyder på att det var lagstiftarens avsikt att omständigheter i ett enskilt fall skulle kunna göra att det särskilda skälet i 7 kap. 18 c § första stycket 3 miljöbalken kan tillämpas för anläggningar som inte måste ligga vid vattnet. En förutsättning för att särskilt skäl enligt 7 kap. 18 c § första stycket 4 miljöbalken ska anses föreligga är att utvidningen inte kan genomföras utanför området. Med begreppet ”område” avses området för dispensansökan, inte det strandskyddade området. Länsstyrelsen ifrågasätter inte att Utepedagogik har behov av byggnaderna men det finns alternativa placeringsmöjligheter på redan ianspråktagen mark närmare befintliga byggnader, runt vilka det finns stora gräsytor. Intresset av att få ha byggnaderna på den plats som avses i ansökan kan inte anses väga tyngre än intresset av att värna om strandskyddet.

Nämnden har hänvisat till sin tidigare bedömning.

Utepedagogik har hänvisat till vad de anfört tidigare och därutöver anfört i huvudsak följande. De aktuella byggnaderna är sådana anläggningar som för sin funktion måste ligga vid vattnet. De behövs, tillsammans med övriga anläggningar och byggnader på fastigheten, för att bedriva kolloverksamheten i vilken tillgång till bad och andra vattenaktiviteter utgör en nödvändig förutsättning. De anläggningar som räknas upp i förarbetena till 7 kap. 18 c § första stycket 3 miljöbalken är endast exemplifierande och

prövningen måste ske utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall. I detta fall kan funktionen för kåtan och väderskyddet inte tillgodoses utanför strandskyddsområdet. Såvitt avser bestämmelsen i 7 kap. 18 c § första stycket 4 miljöbalken kan utvidgningen av verksamheten inte ske på annan plats på fastigheten. Anläggningarna kan inte placeras närmare befintliga byggnader. Den enda yta som finns tillgänglig används som fotbollsplan och för en mängd olika andra aktiviteter varför kåtan och väderskyddet inte kan placeras där. Övrig mark kring befintliga byggnader kan inte heller användas för kåtan och vindskyddet eftersom den marken bland annat används som parkering för de anställdas bilar, uppställningsplats för arbetsfordon och kanoter samt för förvaring av ved. Den ansökta platsen ligger så långt från vattnet som möjligt, ca 50 meter från strandlinjen. En annan placering skulle innebära att skog behövde röjas och anläggningarna skulle bli synliga från sjön. Under alla förhållanden kan en utvidgning av verksamheten inte ske utanför strandskyddat område eftersom hela fastigheten omfattas av strandskydd. Därtill får även framhållas att det på fastigheten bedrivs tre olika verksamheter för ungdomar och dessa verksamheter behöver vara åtskilda från varandra för att undvika störningar. I upphandlingen av verksamheterna med Stockholms stad finns också krav på att de tre verksamheterna ska ha tydliga gränser mellan sig. Kåtan och väderskyddet kommer i huvudsak att användas i den ena av verksamheterna.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av underinstansernas avgöranden.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer inledningsvis i mark- och miljödomstolens bedömning att den plats där väderskyddet och kåtan är tänkta att uppföras inte har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Mark- och miljööverdomstolen delar också mark- och miljödomstolens bedömning att det inte är fråga om ett angeläget allmänt intresse och att dispens inte heller kan meddelas med stöd av 7 kap. 18 d § miljöbalken.

Frågan i målet är därmed om det finns särskilda skäl för dispens enligt 7 kap. 18 c § första stycket 3 eller 4 miljöbalken.

Enligt punkt 3 får som särskilda skäl för dispens beaktas om det område som dispensen avser behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området. I förarbetena till miljöbalken anges båthamnar, båtbygggar, båthus och pirar som exempel på anläggningar som måste ligga vid vattnet (se prop. 1997/98:45 del 2, s. 90). Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning kan varken ett väderskydd eller en kåta anses vara sådana anläggningar som för sin funktion måste ligga vid vattnet. Det finns därför inte särskilda skäl enligt punkt 3.

Enligt punkt 4 får som särskilda skäl för dispens beaktas om det område som dispensen avser behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området. Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att ifrågasätta att de aktuella anläggningarna i och för sig behövs för att utvidga den verksamhet som bedrivs på fastigheten. Detta har heller inte ifrågasatts av länsstyrelsen. För dispens krävs dock även att utvidgningen inte kan genomföras utanför området. Av bestämmelsens ordalydelse framgår att med begreppet område åsyftas det område som avses med dispensen. Att hela fastigheten omfattas av strandskydd och att en utvidgning av verksamheten därför under alla förhållanden måste ske inom strandskyddat område utgör därmed inte i sig skäl för dispens enligt punkt 4.

Angående frågan om de aktuella anläggningarna kan placeras utanför den ansökta platsen kan det utifrån fotografier i målet konstateras att det omkring befintliga byggnader på fastigheten finns stora öppna gräsytor där de ansökta anläggningarna skulle få mindre påverkan på strandskyddets syften. Utepedagogik har dock invänt att den marken används för andra aktiviteter och att det även finns ett behov av att kunna hålla de olika barn- och ungdomsgrupperna åtskilda från varandra.

Utepedagogiks enskilda intresse av att ta den ansökta platsen i anspråk ska vägas mot strandskyddsintresset. Strandskyddet är ett allmänt intresse som är så starkt att utgångspunkten är att det i normalfallet har företräde framför andra allmänna eller enskilda intressen. Möjligheten att besluta om undantag från strandskyddet ska

tillämpas med stor restriktivitet (se prop. 2008/09:119 s. 53 och prop. 1997/98:45 del 1, s. 317).

För att långsiktigt trygga strandskyddets syften får det anses vara ett tungt vägande allmänt intresse att bevara den ansökta platsen obebyggd. Även med beaktande av de nackdelar som Utepedagogik påtalat med en alternativ placering finner Mark- och miljööverdomstolen därför vid en sammantagen bedömning att bolagets intresse av att ta i anspråk den ansökta platsen inte väger tyngre än det allmänna intresset av att bevara platsen obebyggd. Därmed föreligger inte särskilda skäl enligt punkt 4 vilket innebär att överklagandet ska bifallas och länsstyrelsens beslut att upphäva den beviljade dispensen ska fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, hovrättsråden Ingrid Åhman och Vibeke Sylten, referent, samt tekniska rådet Karina Liljeroos.

Föredragande har varit Lisa Forsberg.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-11-05
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 2605-15

KLAGANDE

Utepedagogik Sverige AB

Ombud: P Ö

MOTPART

1. Länsstyrelsen Värmland

2. Miljö- och byggnadsnämnden i Filipstads kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Värmlands län beslut 2015-06-30 i ärende nr 526-2912-2015, se bilaga 1

SAKEN

strandskyddsdispens för uppförande av komplementbyggnad på fastigheten Filipstad X

DOMSLUT

Med ändring av länsstyrelsens beslut fastställer Mark- och miljödomstolen den av Miljö- och byggnadsnämnden i Filipstads kommun den 15 april 2015, dnr MB 2015-33, meddelade strandskyddsdispensen avseende uppförande av ett väderskydd och en tiokantig kåta på fastigheten Filipstad X.

Dok.Id 312829

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Filipstads kommun beviljade den 15 april 2015, under hänvisning till 7 kap. 18 c § 4 och 5 miljöbalken, strandskyddsdispens för uppförande av komplementbyggnader (ett väderskydd om 85 m² samt en tiokantig kåta om 86,5 m²) på fastigheten X. Länsstyrelsen tog upp beslutet till överprövning och upphävde detsamma i beslut den 30 juni 2015.

YRKANDEN M.M.

Utepedagogik Sverige AB har yrkat att Mark- och miljödomstolen, med ändring av länsstyrelsens beslut, ska fastställa miljö- och byggnadsnämndens beslut att medge strandskyddsdispens.

Miljö- och byggnadsnämnden har vidhållit det meddelade dispensbeslutet.

Länsstyrelsen har bestritt ändring.

Utepedagogik Sverige AB har anfört bl.a. följande till utveckling av sin talan. Ansökan om strandskyddsdispens avser uppförande av en timrad kåta och ett väderskydd på fastigheten X. Utepedagogik äger fastigheten och bedriver under sommarmånaderna kolloverksamhet på den. Cirka 600 barn och ungdomar mellan 9 och 16 år har varje sommar vistats på kollogården de senaste åren. Fastigheten omfattar ca 4 ha och är belägen på en halvö vid sjön Djuprämmens strand.

All mark som ingår i fastigheten används i kolloverksamheten. På fastigheten finns två huvudbyggnader i vilka barn och personal sover, äter och vistas i övrigt. Därtill finns på fastigheten bland annat ca tio lägerbålplatser där dagarna i kolloverksamheten avslutas med sång och musik. Fastigheten inrymmer också flera badplatser vilka används under dygnets alla vakna timmar. På fastigheten finns vidare en hinderbana där barnen tävlar och springer, en fotbollsplan för sportaktiviteter samt öppna ängar som används för tävlingar och lekar. Kåtan och väderskyddet kommer att vara belägen på en av de sistnämnda ängarna.

Kåtan och väderskyddet kommer att utgöra en helhet tillsammans med övriga byggnader och anläggningar på fastigheten. Varken kåtan eller väderskyddet kommer att ligga i direkt anslutning till vattnet. Konstruktionerna kommer inte heller att kunna ses från sjön på grund av omkringliggande skog.

Såväl kåtan som väderskyddet behövs för att Utepedagogik ska kunna fortsätta bedriva sin verksamhet och ta emot det ökande antalet barn och ungdomar som önskar åka på kollo till Värmland. Genom väderskyddet och kåtan får Utepedagogik tillgång till fler utrymmen. Barnen och ungdomarna kan härigenom vara ute mer under dagarna. Vid dåligt väder kan barnen och ungdomarna också fortsätta att vara ute och ta skydd i den timrade kåtan eller under väderskyddet.

Om Utepedagogik inte skulle få bygga den timrade kåtan och väderskyddet så måste Utepedagogik fortsätta använda lokaler i de befintliga husen som samlingsrum/lokaler vid dåligt väder. Sistnämnda samlingsrum/lokaler kan byggas om till boendetrymmen för fler barn och ungdomar om Utepedagogik får möjlighet att uppföra kåtan och väderskyddet. Härigenom kan Utepedagogik ta emot 200-300 fler barn och ungdomar varje sommar. Utepedagogik har de senaste tre åren varit tvunget att tacka nej till ca 300-400 barn och ungdomar som velat komma till Djuprännens kollogård för att det inte har funnits plats för dem.

Bakgrund

Kring år 1910 uppfördes på fastigheten ett konvalescenthem av dåvarande ägaren Filipstads kommun. Medan fastigheten användes som sådant hem var den inte tillgänglig för allmänheten utan endast för de boende samt personal. Under 1950-talet förvärvade Vantörs stadsdelsförvaltning i Stockholm (nuvarande Enskede Årsta Vantör stadsdelsförvaltning) fastigheten och började använda den som kollogård för barn och ungdomar som bodde i den stadsdelsförvaltningen. Inte heller sedan fastigheten började användas som kollogård har fastigheten varit tillgänglig för allmänheten utan endast för personal och de barn som vistades på kollogården. På 1980-talet tog Sommarbarnsbyrån (en avdelning inom Stockholms stad) över fastigheten och använde den som kollogård för barn från hela Stockholms stad. Som

tidigare var anläggningen då inte tillgänglig för allmänheten utan endast för personal och de barn som vistades på kollogården.

Utepedagogik förvärvade fastigheten 2008 med syftet att fortsätta bedriva kolloversksamhet i den anda och tradition som skett i snart 65 år. Utepedagogik har nu bedrivit kolloversksamhet på fastigheten i snart åtta år. Kolloversksamheten är upphandlad av Stockholms stad och i stadens kravspecifikation anges att inga andra personer än personal samt deltagare får vistas på kollogårdens område/mark. I upphandlingen ställs även krav på att kollogården måste ligga i nära anslutning till vatten och badmöjligheter.

Särskilt om skälen för strandskyddsdispens

Området som dispensansökan avser har redan tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Som redogjorts för ovan har fastigheten sedan 1950-talet använts för kolloversksamhet och inte varit tillgänglig för allmänheten. Endast personal och barn som deltar i kolloversksamheten har möjlighet att nyttja marken inom fastigheten under juni, juli och augusti. Som fastigheten är utformad med byggnader, anläggningar och övriga omgivningar så föreligger en omfattande hemfridszon vilken mycket väl inkluderar det område som dispensansökan avser.

Allemansrätten får inte medföra att utomstående besökare får rätt att till exempel tälta, bada eller laga mat på fastigheten samtidigt som anläggningen är full med kollobarn. Utepedagogik utgår från att föräldrar inte önskar sända sina barn till kolloversksamhet om utomstående personer fritt kan tåga in i kolloversksamheten och tälta eller bada mitt i den med stöd av allemansrätten.

Området som dispensansökan avser behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet vilket är ett behov som inte kan tillgodoses utanför området. Som framgått behöver kolloversksamheten ha tillgång till möjligheter till bad och andra vattenaktiviteter vilket understryks av ovan beskrivna krav i det hänseendet i upphandlingen av Utepedagogiks verksamhet.

Området som dispensansökan avser behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen kan inte genomföras utanför området. Som redogjorts för ovan kan Utepedagogik ta emot 200-300 fler barn och ungdomar varje sommar om kåtan och vindskyddet får uppföras. Utepedagogiks verksamhet är pågående och utvidgningen kan inte ske på annan plats på fastigheten. Under alla förhållandena kan utvidgningen av verksamheten inte ske utanför område för vilket krav på strandskyddsdispens föreligger då hela fastigheten omfattas av sådant krav.

Området som dispensansökan avser behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området. För att kolloversamheten ska kunna utökas på fastigheten så behöver kåtan och väderskyddet uppföras. Oaktat om kolloversamheten bedrivs av det allmänna eller av ett bolag på uppdrag av det allmänna så utgör det ett angeläget allmänt intresse att kolloversamhet ska finnas på platsen med tillgång till vatten och badmöjligheter. Barnens och deras föräldrars intresse av tillgång till kolloversamheten förändras inte av om det allmänna självt bedriver verksamheten eller om det allmänna låter ett bolag göra detta.

I förslag till ny översiktsplan för Filipstads kommun ingår fastigheten i ett område som utpekats som ett område för landsbygdsutveckling i strandnära läge. Även om inte hela fastigheten, och platsen för kåtan och väderskyddet, råkar vara inritad i området som markeras i kartan så kan det konstateras att samma skäl för utveckling av landsbygden gör sig gällande inom hela fastigheten. Området som utpekats i en översiktsplan är inte heller bindande i sammanhanget. Åtgärden som dispensansökan avser skulle bidra till att utveckla landsbygden då verksamheten härigenom skulle kunna utökas och bli mer omfattande.

Övriga synpunkter

Sedan Utepedagogik förvärvade anläggningen 2008 har man haft god dialog med de som passerar området såsom kanotister, friluftsgupper och privatpersoner. För de som önskar till exempel bada eller campa finns flera alternativ vid sjön Djupräm-

men. Bland annat finns en stor kommunal badplats med sandstrand och övernattningsplats för friluftsgupper samt dagsbesökare. Vidare finns flera sandstränder där man kan campa på mark som ägs av ett skogsbolag utan några hus i anslutning till stränderna.

Länsstyrelsen har anfört följande.

I överklagandet blandas begreppen fastighet och hemfridzon ihop. Det är enbart i undantagsfall som en hemfridzon kan anses vara så stor som fyra hektar. Det ska då vara fråga om en skött trädgård/park eller motsvarande och det är det inte i målet. Hemfridzonen på fastigheten sträcker sig i vart fall inte längre än gräsplanen strax norr om befintliga byggnader. Området där byggnaderna är tänkta att uppföras är tillgängligt enligt allemansrätten och det har därmed inte redan tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Bolaget har i ansökan uppgett att området kommer att vara tillgängligt "för andra brukare" vilket väl får uppfattas som allmänheten.

Väderskydd och timrad kåta är inte anläggningar som för sin funktion måste ligga vid vattnet. Det torde finnas goda möjligheter att placera byggnaderna på redan ianspråktagen mark närmare befintliga byggnader på fastigheten. Särskilt skäl enligt 7 kap. 18 c § 4 eller 5 miljöbalken föreligger därmed inte heller.

Filipstads kommun har ännu inte pekat ut några LIS-områden i sin översiktsplan. Aktuell plats ingår inte heller i något av de LIS-områden som återfinns i förslaget till ny översiktsplan för kommunen. Det kan även noteras att det föreslagna närliggande LIS-området Djuprämnen har bedömts vara lämpligt för komplettering med tomtmark för boende. Länsstyrelsen har i sitt samrådsyttrande påtalat dels att ett LIS-utpekande av området bör föregås av ett tydligt resonemang kring hur VA-frågan ska lösas, och dels att beskrivningen av området behöver kompletteras med en redogörelse för syftet med utvecklingen och kopplingen till befintlig service då området ligger en bit ifrån den tilltänkta servicepunkten Lesjöfors. Länsstyrelsen ifrågasätter även på vilket sätt de aktuella byggnaderna bidrar till utvecklingen av landsbygden. De särskilda skälen i 7 kap. 18 d § miljöbalken är således inte tillämp-

liga i målet. Att det finns andra allemansrättsligt tillgängliga områden i närheten saknar helt relevans.

DOMSKÄL

De ansökta byggnaderna är avsedda att uppföras inom strandskyddsområde vid sjön Djuprämmen. Som anges i länsstyrelsens beslut krävs strandskyddsdispens för nybyggnation inom strandskyddsområde och förutsätter dispens särskilda skäl enligt 7 kap. 18c-e §§ miljöbalken.

Användningsområdet för fastigheten Filipstad X torde medföra att dess byggnader har en större hemfridszon än en sedvanlig bostadsfastighet. Den äng där byggnaderna är avsedda att uppföras är dock utan tvekan belägen utanför hemfridszonen för befintliga byggnader. Den omständigheten att ängen ibland används för tävlingar och lek medför inte att det allemansrätten här är utsläckt. Ängens status påverkas inte heller av de krav Stockholms stad framställt vid återopad upphandling. Ängen kan således inte anses ha tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning att fråga inte är om ett angeläget allmänt intresse samt att dispens inte heller kan meddelas med stöd av bestämmelserna om s.k. LIS-område i 7 kap. 18d-e §§ miljöbalken.

Vad gäller dispensgrunderna i 7 kap. 18c § 1 st p. 3 och 4 miljöbalken gör mark- och miljödomstolen följande bedömning.

Såvitt framkommit bedrivs kolloverksamheten helt inom fastigheten Filipstad X. Fastigheten är belägen på en halvö i sjön Djuprämmen. Hela fastigheten liksom den närmaste omgivningen omfattas av strandskydd.

En utökning av kolloverksamheten kan inte rimligen ske på annan plats än på fastigheten Filipstad X eller på en plats som direkt gränsar till denna fastighet. Ska verksamheten utvudgas måste detta ske inom strandskyddsområde.

Särskilda skäl enligt p. 4 måste därför anses föreligga. Detta medför naturligtvis inte att dispens bör meddelas för all tänkbar utvidgning av verksamheten eller det inte finns någon begränsning vad gäller den närmare lokaliseringen inom fastigheten. Dessa bedömningar får emellertid göras inom ramen för intresseprövningen enligt 7 kap. 26 § miljöbalken.

Varken väderskydd eller kåta behöver för sin funktion generellt ligga inom strandskyddsområde. Just i detta individuella fall kan emellertid inte åsyftade funktioner tillgodoses utanför strandskyddsområdet. Särskilda skäl föreligger därför även enligt p. 3. Liksom ovan återstår emellertid en intresseprövning enligt 7 kap. 26 § miljöbalken.

Särskilda skäl enligt 7 kap. 18c § 1 st p. 3 och 4 föreligger således. Kvar att bedöma är då om en dispens är förenlig med strandskyddets syften (7 kap. 26 § miljöbalken).

Ansökan avser uppförande av ett väderskydd och kåta på en äng kringvuxen av skog. Ängen är belägen ungefär 50 m från sjön. Byggnaderna kommer naturligtvis att ianspråkta de ytor de upptar på marken. Ingen av byggnaderna har dock någon kringliggande hemfridszon. Byggnaderna är av sådan art att de inte torde ha någon avhållande effekt på den allmänhet som kan tänkas besöka området. Vad gäller väderskyddet torde dessutom den allmänna uppfattningen vara att ett sådant kan nyttjas på allemansrättslig grund. Såvitt framkommit skulle en dispens inte ha någon beaktansvärd påverkan på det biologiska livet på platsen. Vid angivna förhållanden kan en strandskyddsdispens enligt ansökan inte anses oförenlig med strandskyddets syften.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 26 november 2015.

Göran Stenman

Domstolens beslut är meddelat av rådmannen Göran Stenman. Föredragande har varit beredningsjuristen Ylva Johansson.